

POLITIKA MULTIKULTURALNOSTI I OTPOR VEĆINE*

Apstrakt: U radu se razmatraju izazovi sa kojima se suočavaju teorijska misao i praksa u Evropi, u vezi sa politikom multikulturalnosti. Iako je multikulturalizam složen fenomen koji podrazumeva usklađivanje mnogih društvenih različitosti, u praksi država u centralnoj i jugoistočnoj Evropi on je redukovan na prepoznavanje identiteta i priznavanje prava etno-kulturnih manjina. U ovim regionima politika multikulturalnosti nailazi na otpor većine i prepreke koje usporavaju njihov društveni razvoj. Saveznike, neprijatelji multikulturalizma, nalaze u konzervativnim, ali aktuelnim mišljenjima intelektualaca i političara na Zapadu koji strahuju da će prebrzo proširenje Evropske unije ugroziti njen ekonomski razvoj i još više uzdrmati političku stabilnost.

Ključne reči: multikulturalizam, etno-kulturne manjine, jugoistočna Evropa, Evropska unija.

Jedno od obeležja vremena velikih promena u centralnoj i jugoistočnoj Evropi je afirmacija politike multikulturalnosti. Pod okriljem međunarodnih organizacija, Saveta Evrope i OEBS-a, uspostavljeni su politički i pravni standardi koje bi države, pre nego što uđu u Evropsku uniju, trebalo da implementiraju u nacionalnu legislativu i praksu. Države u regionu, koje po pravilu imaju probleme u vezi sa multietničkom i viševerskom prirodom svojih društava, nastoje da taj ovaj inače složen društveni fenomen svedu na zaštitu prava pripadnika etno-kulturnih manjina. Zaštita prava i stvaranje uslova za očuvanje kulturnog, jezičkog i etničkog identiteta manjina postala je centralno mesto politike multikulturalnosti koja se u liberalnom diskursu zasniva na načelima nediskriminacije, tolerancije i etnokulturne pravde.

---

* Rad je realizovan u okviru projekta Instituta za filozofiju i društvenu teoriju *Društveno razvojne mogućnosti Srbije u evropskim i svetskim procesima* (broj 1926), po Ugovoru sa MNTR Vlade Republike Srbije.

U društvenom i političko-pravnom smislu domašaji ove politike usmereni su ka institucionalizaciji i implementaciji kolektivnih prava manjina u sferi zaštite njihovog kulturnog identiteta i stvaranju pravnog prostora za delotvorni uticaj predstavnika manjina u društvenom životu.¹ Praktično pripadnicima etno-kulturnih manjina ne nudi se mnogo više u odnosu na prava koja ostvaruju pripadnici većine. Pravo na školovanje, informisanje i službenu komunikaciju na maternjem jeziku, kao i zaštita kulturnih dobara i identiteta pripadnika manjinskih zajednica, uz pravo na samoupravu u vezi sa ovim pitanjima odavno predstavljaju civilizacijski minimum i uslov su opstanka svake etno-kulturne grupe. Države u regionu su bezrezervno prihvatile izazov da praksu asimilacije etno-kulturnih manjina, koja je sprovedena u ime uskogrudnog narcizma malih naroda, a pod okriljem velikih imperija – Austrougarske i Osmanske, ali i univerzalne komunističke ideologije čiji volutarizam je zagovarao da će nacionalno pitanje biti potisnuto u drugi plan zahvaljujući solidarnosti unutar internacionalnog radničkog pokreta, zamene politikom multikulturalnosti čiji ciljevi bi trebalo da izmire zahteve liberala za slobodom ličnosti i komunitaraca za očuvanjem i zaštitom kolektivnih identiteta. *Magna carta* ove politike su međunarodni dokumenti usvojeni u poslednjoj deceniji XX veka², a ustanovljeni su i posebni mehanizmi koji bi trebalo da osiguraju njeno efikasno sprovođenje³.

Po svemu opisanom, moglo bi se zaključiti da centralna i jugoistočna Evropa uz pomoć evropskih institucija odbacuju ljušturu ksenofobije i praksu zatvaranja u skućene granice etno-nacionalnih ekskluziviteta. Međutim, da li je baš tako? Pored svih drastičnih primera etničkih netrpeljivosti i pogroma, koji su se nedavno dogodili⁴ i povremeno se još uvek ispoljavaju, kao i egzistiranju regionalnih

¹ Videti preporuke Visokog komesara za nacionalne manjine o delotvornom učešću nacionalnih manjina u javnom životu: *The Lund recommendations on the effective participation of national minorities in public life*, Hague, September, 1999.

² Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Saveta Evrope (1994), Evropska povelja o manjinskim i regionalnim jezicima SE (1992), Deklaracija UN o nacionalnim manjinama (1991).

³ Visoki komesar za nacionalne manjine OEBS-a, Savetodavni komitet Parlamentarne skupštine SE....

⁴ Prisetimo se šta su između ostalog bili simboli multikulturnog prostora bivše jugoslovenske zajednice: Ferhadija i Bajrakli džamija, Stari, mostarski most, Bogorodica Ljeviška...

problema u kojima je etnicitet zavesa iza koje se usklađuju složeni politički interesi, može li se govoriti o uspešno trasiranom putu ka životu u multikulturalnom raju? Da li je reč o još jednoj zabludi i snu evropske hirovite diplomatije ili će se evropske institucije ovoga puta beskompromisno izboriti sa balkanskim duhovima⁵ i bedom malih naroda istočne Evrope⁶.

Neprijatelji multikulturalnosti, koji svoju inspiraciju najčešće crpu iz primordijalnih i populističkih sentimentata, ali i iz liberalne tradicije ekonomske suprematije nad društvenom i političkom sferom, često su snažniji od normativnih standarda pomoću kojih se ovaj koncept utemeljuje kao prihvatljiva osnova društvene organizacije država u jugoistočnoj i centralnoj Evropi. Poruke *antimultikulturalista* upućene su delovima društva koji strahuju da će nakon preraspodele društvenih dobara i institucionalnih resursa u korist etno-kulturnih manjina ostati uskraćeni u odnosu na postojeće stanje. U tom smislu političke partije strahuju da će u raspodelu predstavničkih mandata, koje tradicionalno međusobno dele, morati da uključe i predstavnike manjina; nacionalisti, ravnopravni tretman većinske i manjinskih kultura u institucijama doživljavaju kao napad na autentične vrednosti većine; obični građani, opterećeni istorijskim pamćenjem iz kojeg se oživljavaju animoziteti i nepoverenje prema kulturnim uticajima koji dolaze izvan granica sopstvene etno-kulturne paradigme, sumnjičavo negoduju na institucionalizaciju prava etno-kulturnih manjina. Granice između „nas“ i „njih“ ne samo da su jasno povučene, već se uspešno održavaju tako da se u najboljem slučaju može govoriti o segregativnom tipu multikulturalnosti, čije glavno obeležje jeste tolerisanje različitosti.

U poslednjoj deceniji u liberalnoj političkoj filozofiji pokrenuta su tri značajna pitanja u vezi sa prirodom multikulturalizma: prvo se odnosi na pitanje različitosti; drugo na prava manjina u odnosu na većinu, a treće na priznavanje njihovog identiteta.⁷ Čini se da uprkos

---

⁵ Između ostalog videti kod nas prevedene monografije: Robert D. Kaplan, *Balkanski duhovi*, Dan Graf Beograd, 2004., Marija Todorova, *Imagirani Balkan*, XX vek, Beograd, 1999, Rebeka Vest, *Crno jagnje i sivi soko*, Prosveta Beograd, 1993.

⁶ Ištvan Bibo, *Beda malih istočnoevropskih država*, IK Zorana Stojanovića, Novi Sad, 1996.

⁷ Videti: Will Kymlicka, *The Right of Minority Cultures*, Oxford University Press, 1995; Will Kymlicka, *Politics in Vernacular: Multiculturalism and Citizenship*,

brojnim pokušajima, ni u teoriji, a još manje u praksi nije ponuđen odgovor koji rešava Gordijev čvor satkan od niti koje prožimaju pomenuta pitanja. Skepsa u pogledu domašaja politike multikulturalnosti sve češće se ispoljava i među intelektualcima i političarima u zapadnoj Evropi. Kao da zanos koji je pratio prvu deceniju ujedinjenja država u zapadnoj Evropi sa njenim istočnim delom polako jenjava. U javnosti je više nego što je poželjno prisutno preispitivanje: Šta je, u stvari, Evropa i dokle dosežu granice Evropske unije?

Slavoj Žižek kritikuje politiku multikulturalnosti u Evropi oslanjajući se na argumentaciju antiglobalista. On smatra da je „*autentična politika upravo suprotna od svog klasičnog određenja – ona je zapravo umetnost nemogućeg. Tome nasuprot, danas sve prisutna post-politika (odnosno, neoliberalni kapitalizam) nije ništa drugo do administriranje društvenih pitanja, oslonjeno na saradnju tehnokrata i liberalnih multikulturalista. Globalizacija je drugo ime za ovu nadiruću post-političku logiku koja polako zatvara prilaz ka stvarnom univerzalizmu. Stoga je multikulturalizam pogled iz globalne, a šuplje perspektive evropocentrične ravnodušnosti i, u suštini, prezira prema svakom zaista Drugom. Tolerancija tog liberalnog multikulturalizma prestaje u susretu sa realnim Drugim. Odnosno, s druge strane, ona u svojoj zaslepljenosti za antagonizme i borbe unutar tog samog Drugog, otvara put interesima Kapitala*”⁸. “Po Žižekovom mišljenju jedini pravi odgovor je politizacija, odustajanje od licemerne neutralnosti i uključivanje, u ime stvarne univerzalne emancipacije, u borbe koje se vode unutar svakog partikularnog kulturnog identiteta.

Žižekovom mišljenju donekle odgovara mišljenje mađarskog filozofa Jozefa Raca koji smatra da se u evropskoj demokratskoj tradiciji multikulturalizmu ne pridaje značaj tradicionalnog, u kulturi ukorenjenog principa, već se više prihvata kao jeretička konstrukcija pristigla iz iskustava severnoameričkih demokratskih društava.⁹ On deli mišljenje mnogih teoretičara koji su ukazivali da multikulturali-

Oxford University Press, Oxford, 2001; Wil Kymlicka, Magda Opalski, *Može li se izvoziti liberalni pluralizam*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2002; Vil Kimmlika, *Multikulturalno građanstvo*, CMK, Novi Sad, 2001; Džon Tejlor, *Prizivanje građanskog društva*, Beogradski krug, 2000.

⁸ Slavoj Žižek *Multikulturalizam, globalizacija i novi svetski poredak*, Nova srpska politička misao, 2004.

⁹ Joseph Raz, *Multiculturalism: A Liberal Perspective*, 1994.

zam, kao uostalom ni liberalizam u istočnoj Evropi nemaju moralnu podršku za utemeljenje svojih vrednosti.

Oba mišljenja u stvari nastavljaju tradicionalnu polemiku između liberala i komunitaraca u vezi sa principima društvene organizacije u kojima, istini za volju, ni jedni, ni drugi, kulturnim i etničkim identitetima ne ostavljaju previše prostora. Klasična liberalna država ostala je bez odgovora na kulturni pluralizam članova društva. Svojom neutralnošću i insistiranjem na tržišnoj utakmici kako u privrednoj sferi tako i u drugim segmentima života, te proklamovanjem jednakosti građana pred zakonom i zaštiti ljudskih prava liberalna država na Zapadu je sve do savremenog doba ostala verna poperovsko-hajekovskoj tradiciji nezainteresovanoj za pluralizam etno-kulturnih identiteta.

Među intelektualcima i u dnevnoj štampi učestala su mišljenja koja obnavljaju, u suštini antievropske poglede, po kojima se prostor evropske kulturne moderne zaustavlja na južnim i istočnim granicama njenog centralnog dela. Jasnije: oni smatraju da je za stabilnost Evropske unije preveliki izazov priključivanje Rusije i država iz njenog jugoistočnog dela. I dok je Rusija pre zainteresovana da jačanjem svojih ekonomskih resursa i demokratizacijom institucija i društva zauzme partnerski odnos sa EU, dotle su države u jugoistočnoj Evropi u poslednjoj deceniji celokupnu strategiju političkog, društvenog, ekonomskog razvoja podredile ciljevima evro-atlantskih integracija. Najava njihovog isključivanja iz tog procesa, makar samo u spekulacijama unosi nemir u regionu i aktuelizuje mišljenja o sukobu civilizacija, u kojem multikulturalni ambijent služi kao poželjan dekor.

Etjen Balibar postavlja pitanje „zašto je Evropska unija prećutno klasifikovala kandidature za prijem u novi prostor prosperiteta na *moгуće, sumnjive* (bar kratkoročno) i *isključene*“ i odmah odgovara „kako bi što je moguće duže očuvala prednosti podele rada među nejednako razvijenim zonama i otklonila poteškoće koje podrazumeva nova definicija evropskog identiteta izvan misaonih i akcionih okvira proizašlih iz uzastopnih epizoda *evropskog građanskog rata*.“¹⁰ U praksi, ovo pitanje zagovara nemački konzervativni političar i šef bavarske vlade Edmund Štojber koji smatra da bi nakon ovogodišnjeg prvomajskog prijema osam srednjeevropskih i

¹⁰ Etjen Balibar, *Mi, građani Evrope*, Beogradski krug, 2003., str. 365.

baltičkih država, te Malte i Kipra, Evropska unija trebalo da predahne. U prilog njegovom stavu je i pesimističko mišljenje profesora pariske Škole političkih nauka Olivija Dimela kojim upozorava da nema mestu dobrom raspoloženju jer je zabrinutost u vezi sa proširenjem EU uslovlila strah od nezaposlenosti, pridošlica i ugroženosti francuskog identiteta. Dakle otpor multikulturalizmu u savremenoj Evropi širi se iz tradicionalnih izvorišta liberalne paradigme iz koje je i sam potekao.

Centralna Evropa se potrudila da i u savremenom dobu doprinese atmosferi koju je nesumnjivo najbolje opisao mađarski politolog Ištvan Bibo neposredno nakon Drugog svetskog rata: „...u Srednjoj Evropi bilo je sporno sve: najpre su dinastički okviri navali da biju svoje bitke, zatim su se nacionalni okviri borili između sebe za dušu svakog pojedinog čoveka. U sporove se uključivao po svojim osećanjima, interesima ili fiks-idejama i veleposednik, sreski načelnik, sveštenik, učitelj, sudija i lokalni zanatlija koji je već bio preplaćen na lokalne novine, i dešavalo se da je svaki od njih imao svoje, od ostalih dakako različito mišljenje. Mađarskom i slovačkom seljaku su ponekad svakodnevno zadavali takve konačne rebuse života, pred kojima bi se francuski seljak, u najboljem slučaju našao jednom u sto godina.“ Pišući ove redove istrgnute iz njegovog najpoznatijeg dela *Beda malih naroda istočne Evrope*, Bibo je, dakako, imao u vidu kolektivno pamćenje naroda u regionu koje su stekli životom u različitim političkim ambijentima. Da je breme koje se na njih svalilo još uvek preteško ukazuju tenzije koje su nastale neposredno pošto je u mađarskom parlamentu pre tri godine usvojen *Zakon o Mađarima u susednim državama*.

Odmah po usvajanju ovog zakona u regionu je pokrenuta kampanja koja je u mnogo čemu podsećala na stvaranje Male Antante i duh Trijanona. Intelektualci, mediji i njima podstaknuto pučanstvo u Slovačkoj i Rumuniji, a nešto manje u Srbiji uglas su ukazivali da ovaj zakon koji proizilazi iz međunarodnih standarda zaštite nacionalnih manjina (SE, OEBS) ugrožava suverenost država, narušava principe bilateralne saradnje i nemešanja u unutrašnju politiku susednih država i da je pokušaj povratka Mađarske na prostor koji je u prošlosti bio pod njenim kulturnim, političkim i administrativnim uticajem. Da ironija bude veća jedan od argumenata protiv zakona bio je da će se pripadnici romske etničke zajednice izjašnjavati da su

Mađari kako bi stekli nekakve privilegije, te da će na taj način identitet romske zajednice biti ugrožen. U ovom stavu ima istine, međutim niko se decenijama nije zabrinuo zbog siromaštva ove etničke zajednice, a još manje zbog permanentnog postojanja etničke mimikrije kod Roma koja za posledicu ima da je u Rumuniji registrovano oko 400.000 u Srbiji 108.000, a u Slovačkoj oko 300.000 Roma. Procene stručnjaka, ukazuje da se barem 1.500.000 Roma u ovim zemljama izjasnio da pripada većinskim etničkim zajednicama.

U raspravu u vezi sa sprovođenjem Zakona o Mađarima u susjednim zemljama uključila se i Komisija za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija), a strasti su stišane tek pošto su vlade Mađarske i Rumunije potpisale Anex uz Ugovor o dobrosusedskim odnosima u kojem su utvrdile pravila igre u vezi sa sprovođenjem ovog sporazuma.

No, taman što je ovaj problem gurnut u srednjoevropsku ostavštinu, iz baštine panonskih kulturnih diverziteta izronio je nov problem u vezi sa mađarsko-rumunskim odnosima u Transilvaniji i to upravo u trenutku, kada je postalo izvesno da će Mađarska u maju ove godine postati punopravni član EU, a da Rumunija isto može očekivati za tri godine. Iz loših međusobnih iskustava država, po ko zna koji put oživljene su aveti koje bi savremena Evropa rado da zaboravi. Međutim, da je reč o kompleksnim odnosima čiji će se sporni momenti ubuduće rešavati u okviru mehanizama evropske unije, svedoče i nedavne odluke koje je doneo nacionalni savet transilvanijskih Mađara koji je pokrenuo inicijativu u vezi sa proglašavanjem autonomije Sekujskih (Sekeljskih, Székelyé¹¹) oblasti u Rumuniji. Reč je o konceptu autonomije na etničkom principu koja se odnosi na pripadnike mađarske manjine nastanjene u županijama Hargita, Kovasna i Mureš. Jedino u ovim županijama pripadnici mađarske nacionalne manjine ostvaruju relativnu ili apsolutnu većinu u stanovništvu¹², a inspiracija zagovornika etničke autonomije oblasti poreklo ima u srednjem veku, odnosno XII i XIII veku kada je na

---

¹¹ Sekuji, sekelji su etnička grupa Mađara koji imaju predanje o svom poreklu od Huna (Mile Nedeljković, *Leksikon naroda sveta*, SKZ, 2001). Po rumunskom istoričaru Mirči Dogaru Sekei su avarskog porekla, jezički srodni sa Hunima, Pečenezima i Kumanima koji su tokom vekova pomadareni.

¹² U županiji Hargita 84,6% stanovništva su etnički Mađari; u Kovašni ih je 75,2%, a u županiji Mureš 41,3%.

ovom prostoru postojala *Terra Sicolarum* (Sekusjska zemlja) koja je okupljala osam sedišta (stolica) Sekuja koje su imale sopstvenu administraciju i upravu.¹³

Sledeći seni predaka savremeni sekujski lideri zagovaraju stvaranje sopstvenog parlamenta, vlade, javne uprave, policije, predsednika, koji će pored ostalog predstavljati interese oblasti pred rumunskom državom i drugim državama u regiji. Predviđeno je da priznavanje svojih intencija zatraže pred Evropskim parlamentom sa zahtevom da u budući Ustav EU uvrsti odredbe koje bi priznale pravo nacionalnih manjina na samoupravu i samoadministriranje. Razvijajući ovu ideju u Statutu autonomne regije, sekujski lideri koje predvodi episkop Laslo Tekaš, predviđaju da će Rumuni u oblasti imati status nacionalne manjine, a da će za posao u javnoj upravi konkurirati isključivo lica koja govore mađarski.

Na ovaj program koji je nedavno predstavljen u javnosti reagovali su predstavnici Vlade u Bukureštu koji su najavili istragu protiv separatističkih nostalgičara i zaštitu suvereniteta države, a strasti je raspirila izjava episkopa Tekaša koja je probudila duhove Trijanona: „promena granica je naša jedina alternativa, a korigovanje Trijanona odgovornost koju smo preduzeli.“¹⁴ Iako su ovu ideju kritikovali predstavnici Evropske komisije u Rumuniji, a izostala je i podrška javnog mnjenja iz Mađarske zabeležena je izjava jednog od visokih funkcionera iz Vlade Viktora Orbana, koji je analizirajući događaje u prethodnoj deceniji u jugoistočnoj Evropi zaključio da su: „oni koji su u ruke uzeli oružje stigli do cilja za kraće vreme“.¹⁵

Na određene probleme u vezi sa primenom politike multikulturalnosti koji se neminovno unose i u prostor EU, ukazuju i procesi koji se odvijaju u italijansko-slovenačkim odnosima. Naime, pridruživanje Slovenije Evropskoj uniji trebalo je 20. januara ove godine da najavi uklanjanje gvozdene ograde koja je od Mirovne konferencije u Parizu 1954. godine razdvajala italijansku od slovenačke Gorice. Međutim, ovaj simbolični i svečarski čin pomutilo je poništenje odluke o uvođenju dvojezičnosti (na slovenačkom i italijanskom) u

¹³ László Makkai, *The Formation of Székely and Saxon Settlements*, in *History of Transilvania*, Akadémia Kiadó, Budapest, 1994, str. 178–189.

¹⁴ Milan Petrović, *Sekujske (stolice) iz naftalina*, *Politika*, sreda, 21. januar. 2004. str. A3

¹⁵ Milan Petrović, *Ibid.*

Trstu i italijanskoj Gorici.¹⁶ U ovakvoj atmosferi Italijani su rušenju poslednje „gvozdene zavese“ u srednjoj Evropi dali istorijski karakter, a većina Slovenaca se o njemu nije izjašnjavala. U institucionalnom smislu nisu se dogodile bitne promene, zapadni deo Gorice će i dalje biti italijanski, istočni – slovenački, međutim očekivalo se da će podsticaj za razvoj grada porasti, odnosno da će ponovo sjedinjavanje dva grada doprineti boljim komunikacijama, saobraćaju i proširivanju tržišta. Pored tih očekivanih efekata pojavili su se i neočekivani: strah od visokosofisticirane italijanske asimilacije slovenačkog stanovništva, tačnije rečeno izražen je strah od dominacije većine nad manjinom.

Nakon ovih primera još je jasnije da zatvaranje u uske granice nacionalnih homogeniteta i jačanje segregativnog multikulturalizma u regionu JIE nije u saglasnosti sa intencijama koje zahtevaju procesi koji vode ka željenoj integraciji u evropske strukture. Naprotiv, čini se da je Evropa sredinom osamdesetih godina prošlog veka, obuzeta preuređenjem svog zapadnog političkog i ekonomskog habitusa, propustila šansu da državama koje su se izvesno oslobađale stega iza gvozdene zavese ponudi model multikulturalne konsocijacije kao održiv oblik društvene organizacije.

U tom smislu otvoren je problem koji je od temeljnog značaja za evropsku budućnost. Naime, države članice Evropske unije, kao i one koje stoje u redu za prijem, često zaboravljaju da se ideja evropske integracije ne odnosi samo na zajedničke i jedinstvene institucionalne, ekonomske, pravne i političke standarde, već da ona podrazumeva zajednicu ljudi koji slobodno mogu odlučivati o svom kretanju i nastanjivanju u okviru tog ogromnog prostora. Pojačana socijalna mobilnost upućuje da obrazovani ljudi koji govore više jezika mogu svoj profesionalni i lični život zasnovati izvan države u kojoj su rođeni, a da pri tome ne izgube mogućnost da javno utiču na svoj položaj kako u lokalnoj, tako i u široj društvenoj zajednici. Kao građani Evropske unije oni imaju pravo da biraju i da budu birani kako u organe lokalne zajednice u kojoj su nastanjeni, tako i u organe Evropskog parlamenta. Svako ometanje slobode njihovog kretanja, nastanjivanja ili ostvarivanja prava koja su u tradiciji evropske

---

¹⁶ Nakon dugih pregovora, krajem 2003. godine najavljeno je donošenje *Zakona o zaštiti Slovenaca u Furlaniji – julijskoj krajini*, a već početkom 2004. poništena je odluka paritetnog odbora po kojoj je trebalo da se u Trstu i Gorici u službenu upotrebu uvede slovenački.

demokratije jednaka za sve, predstavlja diskriminaciju i za njihovo kršenje je nadležan Sud za ljudska prava u Strazburu.

Ovi procesi su potpuno protivurečni savremenim balkanskim i istočnoevropskim shvatanjima u kojima su državne institucije garant bezbednosti, a teritorijalne međe mesta od kojih „prestaje naše i počinje njihovo“. Ako sa pozicija istočnoevropskog parohijalizma i etničkog ekskluzivizma gledamo na ove procese sa nepoverenjem i nismo spremni da prihvatimo činjenicu da se sutra u našem susedstvu može nastaniti porodica koja je drugačije vere, čiji je maternji jezik različit od našeg, čiji običaji, odelo ili boja kože odudaraju od okruženja, a da imaju ista prava kao i mi onda ćemo se još teže složiti u vezi sa pitanjem kako unutar tog novog evropskog doma, kojem stremlje većina država u regionu, stvoriti prostor za multikulturalizam. Hoćemo li se navići na mnoštvo jezika, kultura i tradicija koje postoje unutar Unije? U zvaničnoj upotrebi u institucijama EU u upotrebi je 11 jezika, a do pridruživanja poslednjih deset država govorilo se na još 48. U vezi sa tim izražene su tendencije koje potpuno menjaju mišljenja i politiku unutar pojedinih članica EU. U Španiji je u zvaničnoj upotrebi pored kastiljanskog i katalonski jezik, a nedavno su pokrenute inicijative da galicijski, kojim se govori na severu zemlje, bude sledeći zvanični jezik. S obzirom na tradicionalna regionalna rivalstva unutar zemlje do skora takvo šta je bilo nezamislivo, međutim savremeno doba je nametnulo potrebu za traženjem novih puteva rešavanja problema, eliminisanja situacija koje mogu da budu izvor političke tenzije i podstrekači socijalnih sukoba.

Veliko je pitanje na koji način narodi u jugoistočnoj Evropi svoju tradiciju, nacionalnu pripadnost, verska opredeljenja mogu da uklope u jedan novi politički, socijalni i kulturni prostor. Traganje za modelom uključivanja u savremene evropske tokove usmerava ih ka jednom od mogućih početaka koji zahteva razrešenje multikulturalnog rebusa – kako obezbediti da etno-nacionalne manjine budu integrisane u socijalni ambijent, a da pri tome ne izgube svoju kulturnu autentičnost?

Goran Bašić

POLICY OF MULTICULTURALISM
AND RESISTANCE OF MAJORITY

Summary

The paper discusses the challenges faced by the theoretical thought and practice in Europe concerning the politics of. Though multiculturalism is a complex phenomenon assuming that many social diversities should be brought into accord, in the practice of the Central and Southeast European states it is reduced to the identification of the identities and the recognition of the ethno-cultural minorities' rights. In these regions the politics of multiculturalism meets the resistance of the majority as well as the barriers that slow down their social development. The antagonists of multiculturalism find their allies in conservative though real opinions of the intellectuals and politicians in the West who are afraid that a too fast expansion of the European Union may jeopardize its economic development and disturb even more its political stability.

Key words: multiculturalism, ethno-cultural minority, South-east Europe, European Union.